Iamblichas: teurginio neoplatonizmo architektas

Lyon Leshley + AI

Lithuanian

Iamblichas: teurginio neoplatonizmo architektas

by Lyon Leshley + AI

Gerai, pakalbėkime apie žmogų, kuriam filosofijos kursuose beveik neskiriama pakankamai dėmesio, bet kuris to visiškai nusipelnė. Jamblichas iš Chalkio. Noriu pradėti nuo to, kad iš tikrųjų jus įtraukite į jo pasaulį, nes suprasti kontekstą labai svarbu suprasti, kodėl jo filosofija įgavo tokią formą.

Gimė apie 242 m. mūsų eros Chalcis mieste, kurį dabar vadiname Sirija – Romos imperijos rytinių provincijų dalimi. Tai nėra koks nors užutekis. Tai vienas iš labiausiai kultūriškai sudėtingų senovės pasaulio regionų. Graikų filosofija, Sirijos religinės tradicijos, Egipto paslapčių kultai, persų įtaka – visa tai sukasi intelektualioje atmosferoje.

O Iamblichas kyla iš pinigų. Ne tik patogus – aristokratiškas. Jo šeima turi ryšių, išteklių ir, svarbiausia, mūsų tikslams, jie gali sau leisti suteikti jam geriausią įmanomą išsilavinimą. Jis nėra koks nors pašalinis žmogus, bandantis prasibrauti į filosofinius ratus. Jis gimsta elite, turintis prieigą prie tekstų, mokytojų, laisvalaikio, reikalingo rimtam filosofiniam darbui.

Štai ką aš noriu, kad jūs iš tikrųjų suprastumėte apie trečiąjį mūsų eros amžių, nes jis laukinis. Politiniu požiūriu Romos imperiją ištiko krizė. Tarp 235 ir 284 yra maždaug 26 pretendentai į imperijos sostą. Vidutinis karaliavimo laikotarpis yra gal dveji metai. Jūs patyrėte karinius perversmus, pilietinius karus, germanų genčių invazijas šiaurėje ir persų invazijas rytuose. Ekonomika tankėja – didžiulė infliacija, valiutos smukimas. Maras užklumpa kelis kartus. Miestai mažėja, prekybos tinklai sutrinka.

Bet kokiu objektyviu požiūriu tai turėtų būti tamsus amžius filosofijai. Tikėtumėtės, kad intelektualus gyvenimas tiesiog užsidarys, tiesa? Žmonės nerimauja dėl išlikimo, o ne dėl metafizikos.

Tačiau čia nuostabu: tai iš tikrųjų vienas intelektualiai ir dvasiškai kūrybingiausių senovės istorijos laikotarpių. Gal kaip tik dėl to, kad griūva senieji tikrumai, žmonės užduoda esminius klausimus. Kokia yra tikrovės prigimtis? Kas suteikia gyvenimui prasmės? Kaip rasti stabilumą chaoso pasaulyje? Koks mūsų santykis su dieviškumu?

Ir skirtingi judėjimai siūlo skirtingus atsakymus. Krikščionybė sparčiai auga – ji vis dar neteisėta, vis dar periodiškai persekiojama, bet plinta visuose

visuomenės sluoksniuose. Tradicinė pagonybė bando apsiginti, bet vis labiau ginasi. Įvairios paslaptingos religijos – Izidės kultas, Mitraizmas, Eleusino misterijos – siūlo kelius į išganymą per ritualinę iniciaciją.

Į šį neįtikėtinai sudėtingą, dvasiškai alkaną, intelektualiai karštą pasaulį žengia Iamblichas. Ir jis bandys padaryti ką nors įžūlaus: sukurti filosofinę sistemą, kuri galėtų konkuruoti su krikščionybe, kuri galėtų suteikti tradicinei graikų religijai intelektualinį pagarbą, kuri galėtų pasiūlyti visą kelią į išganymą, pagrįstą ir protu, ir ritualais.

Dabar, prieš eidami toliau, turime suprasti, iš kur filosofiškai kyla Iamblichas, nes niekas nedirba vakuume. Pažvelkite į šią intelektualinę liniją.

Plotinas – jis yra to, ką mes vadiname neoplatonizmu, įkūrėjas, nors jis to nebūtų pavadinęs taip. Jis dirba trečiojo amžiaus viduryje, miršta 270 m. O Plotinas sukuria šią nuostabią Platono filosofijos sintezę su aristoteliška logika ir stoikų etika, orientuota į mistinę sąjungą su Vienu, absoliučiu tikrovės šaltiniu.

Plotinas turi mokinių, bet svarbiausias yra Porfirijus. Dabar Porphyry žavi savaime. Jis yra tas, kuris redaguoja Plotino raštus į tekstą, kurį žinome kaip Eneadas – pažodžiui „Devyneri“, nes suskirstė juos į šešias grupes po devynis traktatus. Be Porfirijaus Plotino kūrinių iš viso neturėtume.

Tačiau Porfirijus taip pat plėtoja Plotino filosofiją savo kryptimis. Jis rašo apie logiką, apie etiką, apie vegetarizmą, apie religijos filosofiją. Jis bando susisteminti neoplatonizmą, jį griežtinti, apginti nuo krikščionių kritikų.

O Porfirijaus mokinys? Tai Iamblichas. Taigi mes esame trys kartos giliai į šią tradiciją. Jamblichas nesugalvoja neoplatonizmo nuo nulio – jis paveldi sudėtingą filosofinę sistemą, kuri jau buvo sukurta dešimtmečius.

Bet štai kur pasidaro įdomu. Ta frazė skaidrėje – „antrasis neoplatonizmo įkūrėjas“ – tai ne tik garbės vardas. Tai reiškia, kad Iamblichas tradiciją transformuoja taip iš esmės, kad viskas po jo atrodo kitaip nei viskas prieš jį.

Pagalvokite apie tai taip: Plotinas yra kaip architektas, kuris kuria gražų namą pagal Platono brėžinius. Porfyras yra tarsi rangovas, kuris jį stato ir

užtikrina, kad viskas būtų struktūriškai tvarkinga. Bet Jamblichas? Jis žiūri į šį namą ir sako: „Tai gera pradžia, bet turime pridėti visiškai naujus sparnus. Turime perprojektuoti pamatus. Turime pakeisti, kam šis pastatas iš tikrųjų skirtas“.

Ir tai svarbu, nes po Iamblicho kiekvienas pagrindinis neoplatonistas dirba jo šešėlyje. Proklas, atvykęs po šimtmečio ir parašęs sistemingiausią kada nors sukurtą neoplatonizmo ekspoziciją, jis aiškiai vadovaujasi Jamblicho požiūriu. Paskutiniai Atėnų Platono akademijos vadovai prieš jos uždarymą 529 m. e. m. – Damascijus, Simplicijus – jie visi yra jambliečiai.

Taigi, kai mes studijuojame Iamblichus, mes tiriame ne tik vieno filosofo idėjas. Mes tiriame formą, kurią neoplatonizmas per pastaruosius du šimtmečius įgavo kaip gyva filosofinė mokykla.

Dabar dar vienas konteksto fragmentas prieš pasineriant į pačią filosofiją. Iamblichus veikia maždaug iki 325 m. Leiskite man papasakoti, kas vyksta 325 m.: Nikėjos susirinkimas. Tai pirmoji ekumeninė krikščionių bažnyčios taryba, kurią sušaukė imperatorius Konstantinas, kurioje jie išreiškia Nikėjos tikėjimo išpažinimą ir įtvirtina krikščionių ortodoksiją.

Konstantinas atsivertė į krikščionybę 312 m. Jamblichui mirus, krikščionybė jau greitai tampa oficialia Romos imperijos religija. Senasis pagoniškas pasaulis miršta.

Ir Iamblichas tai žino. Jis stebi, kaip tai vyksta. Ir jo atsakymas yra žavus – jis ne tik gina tradicinę religiją, remdamasis tuo, kad „taip darė mūsų protėviai“. Vietoj to, jis sukuria šią neįtikėtinai sudėtingą filosofinę ir teologinę sistemą, kuri bando parodyti, kad tradicinė graikų religija, tinkamai suprasta, yra intelektualiai pranašesnė už krikščionybę.

Akivaizdu, kad jis pralaimi mūšį. Tačiau tai, kad jis kovojo su filosofija, o ne tik su tradicijomis, yra reikšmingas. Jis bando susitikti su krikščionybe intelektualiais pagrindais, parodyti, kad galite turėti ir filosofinį griežtumą, ir religinį atsidavimą, tiek protą, tiek ritualą.

Gerai, taigi dabar mes žinome, kas buvo Iamblichas, kada jis gyveno ir kokią intelektualinę tradiciją paveldėjo. Bet čia yra tikrasis klausimas: ką jis iš tikrųjų padarė su tuo palikimu? Kas daro jį revoliucingu?

Kad tai suprastume, turime pažvelgti į tai, ką jis paveldėjo iš Plotino, o paskui stebėti, kaip jis sistemingai tai kritikuoja ir perstato į kažką naujo.

Nuo Plotino iki Iamblicho

Plotinas – mistinis intelektualas

Kad galėtume įvertinti, kas daro Iamblichą revoliucingą, turime iš tikrųjų suprasti Plotino filosofiją. Ir aš turiu galvoje, kad tikrai tai supranti, o ne tik gauti paviršutinišką eskizą. Kadangi Plotino sistema yra graži, elegantiška ir daugeliu atžvilgių labai patraukli. Turite pajusti jo trauką, kad suprastumėte, kodėl Iamblichas jautėsi priverstas jį išardyti ir atstatyti.

Taigi pradėkime nuo viršaus – tiesiogine prasme. Plotinui viskas prasideda nuo Vieno. Ne „vienas“, ne numeris vienas, o Vienintelis – absoliutus, transcendentinis visos tikrovės šaltinis. Ir štai kas apie Vienį verčia mintis: tai yra už visko. Anapus būties, anapus minties, už kalbos, už supratimo.

Pagalvokite apie tai sekundę. Jei sakote „Vienintelis egzistuoja“, jau suklydote, nes egzistavimas yra apribojimas – egzistuojantys dalykai apibrėžiami tuo, kas jie yra, o tai reiškia, kad jie nėra kiti dalykai. Tačiau Vienintelis yra neribotas, begalinis, absoliutus. Jis negali būti apibrėžtas, nes apibrėžimas yra ribotas.

Jei sakote „Tas yra geras“, vėl suklydote, nes dabar priskiriate jam savybę, o savybės yra apribojimai. Vienas nėra geras taip, kaip geras žmogus ar veiksmas yra geras. Tai yra anapus gėrio – tai pats gėrio šaltinis.

Tai kaip mes iš viso galime apie tai kalbėti? Plotinas sako, kad galime naudoti tik neigiamą teologiją – pasakyti tai, kas tai nėra. Arba galime naudoti metaforas, žinodami, kad jos yra netinkamos. Vienintelis yra kaip saulė – ji skleidžia šviesą, nesumažindama savęs. Tai tarsi perpildytas fontanas – jis viską gamina nieko neprarasdamas.

Dabar iš Vieno ateina pirmoji emanacija: Intelektas arba Nous graikiškai. Tai yra pats grynas mąstymas. Tai platoniškų formų sfera – pats grožis, pats teisingumas, tobuli visko, kas yra materialiame pasaulyje, archetipai. Intelektas vis dar yra vieningas, tačiau jis nėra visiškai toks paprastas kaip Vienas. Jame yra daug įvairių – joje yra visos Formos kaip atskiros, bet tarpusavyje susijusios tikrovės.

Ir štai kai kas labai svarbu: Plotinui Intelektas kyla ne iš Vieno pasirinkimo ar sprendimo. Vienas nemano: „Aš dabar sukursiu Intelektą“. Dėl to Vienintelis būtų mąstanti būtybė, o tai ją apribotų. Vietoj to, emanacija yra būtina ir amžina. Tai tarsi šviesa būtinai sklinda iš saulės. Vienintelis pagal savo prigimtį kaip be galo produktyvus persilieja į Intelektą.

Iš Intelekto kyla Siela – Pasaulio Siela, kuri yra gyvybės ir judėjimo principas. Siela yra mažiau vieninga nei Intelektas. Ji pasukta ir aukštyn link Intelekto (kontempliuojanti apie formas), ir žemyn link materijos (suteikianti gyvybę ir tvarką fiziniam pasauliui). Atskiros sielos – tavo siela, mano siela – yra tarsi šios Pasaulinės sielos spinduliai.

Ir galiausiai, grandinės apačioje, jūs turite materiją – iš tikrųjų ne sukurtą Sielos, o labiau panašią į galutinį šviesos pritemdymą, tašką, kai Vienybės spinduliavimas tampa toks silpnas, kad beveik nieko. Materija yra nepriteklius, nebuvimas, būties riba.

Dabar čia yra žmogaus padėtis pagal Plotiną, ir čia ji tampa tikrai įdomi. Mes esame sielos, nusileidusios į kūnus. Tačiau – ir tai labai svarbu norint suprasti Plotiną – mūsų kilimas nėra baigtas. Aukštesnė mūsų sielos dalis, dalis, kuri kontempliuoja formas, iš tikrųjų niekada nenusileidžia. Jis lieka ten viršuje, suprantamoje sferoje, amžinai kontempliuodamas, amžinai susijungęs su Intelektu.

Taigi šiuo metu, net sėdint čia ir klausantis šios paskaitos, dalis jūsų yra ten, kur mąstote apie amžinąsias tiesas. Jūs ką tik apie tai pamiršote. Jūs taip susitapatinate su savo kūnu, emocijomis, jusliniais išgyvenimais, kad praradote ryšį su savo tikruoju „aš“.

Kokia išeitis? Filosofija. Kontempliacija. Pasukus į vidų. Reikia atsiriboti nuo kūniškų rūpesčių, išsigryninti mąstymą, mokytis matematikos ir dialektikos, apmąstyti formas. Palaipsniui, per intelektualinę discipliną, jūs kylate atgal į būties grandinę. Pirmiausia pasieksite etinę dorybę, kuri įneša tvarką sieloje. Tada praktikuojate intelektualią kontempliaciją, kuri sujungia sielą su Intelektu. Ir retais, mistiškais momentais – Plotinas teigia tai patyręs keturis kartus per savo gyvenimą – galite net pasiekti sąjungą su pačiu Vienu.

Tai intelektualus kelias. Nereikia šventyklų, nereikia kunigų, nereikia ritualų. Tik tu, tavo protas ir kosmosas. Filosofija yra vienintelės kopėčios, kurių reikia norint pakilti atgal į dieviškąjį.

Ir turiu pasakyti, kad čia yra kažkas labai patrauklaus. Tai suteikia galių – nesate priklausomas nuo išorinių autoritetų. Tai racionalu – gerbia žmogaus intelektą ir mūsų gebėjimą suprasti tikrovę. Tai nuteikia optimistiškai – sakoma, kad iš tikrųjų niekada nenukritome, tiesiog pamiršome, kas esame.

Graži sistema, tiesa? Elegantiškas. Intelektualus patenkinimas. Filosofiškai griežtas.

Iamblichas manė, kad tai pavojingai neteisinga.

Iamblichas – sisteminis teologas

Dabar, kai sakau, kad Iamblichas manė, kad Plotinas klydo, aš nenoriu pasakyti, kad jis visiškai atmetė neoplatonizmą. Jis vis dar dirba neoplatoniškoje sistemoje – išsiveržimas iš Vieno, būties grandinės, sielos sugrįžimas į savo šaltinį. Tačiau jis mano, kad Plotinas padarė keletą esminių klaidų, ir šios klaidos turi rimtų pasekmių.

Pradėkime nuo didžiojo: šios idėjos, kad dalis mūsų sielos lieka nenukritusi, amžinai kontempliuojanti dieviškąjį. Jamblichas sako ne. Visiškai ne. Kai siela nusileidžia į kūną, ji tikrai nusileidžia. Visa tai. Nėra aukštesnės dalies, kuri liktų nepaliesta materijos.

Kodėl tai svarbu? Nes jei Plotinas teisus, tai mūsų padėtis tikrai nėra tokia bloga. Mes tikrai nesame puolę – tiesiog laikinai pamiršome savo dieviškąją prigimtį. Mes galime pažadinti save per filosofiją.

Bet jei Iamblichas teisus, mes turime rimtų problemų. Esame tikrai įsipainiojęs į materiją, nuoširdžiai pasimetę, nuoširdžiai atskirti nuo dieviškojo. Tai ne tik pažinimo klaida, kurią galime ištaisyti atidžiau galvodami. Tai tikra metafizinė krizė.

Ir štai Iamblichas išsako savo antrąją svarbią kritiką: ar grynas intelektualus apmąstymas tikrai gali mus išgelbėti? Jei iš tikrųjų esame tokie sumišę, kokie esame iš tikrųjų – jei mūsų sielos yra tikrai įtrauktos į materiją, užtemdytos kūniškų aistrų, pamirštame apie jų kilmę – ar tikrai galime atsitraukti už savo intelektualinių batų?

Jamblichas sako ne. Pagalvokite apie tai praktiškai. Jei skęstate, ar galite išgelbėti save vien galvodami apie plaukimą? Jei sergate, ar galite išgydyti save vien tik galvodami apie sveikatą? Tam tikru momentu jums reikia išorės pagalbos. Jums reikia, kad kas nors mestų jums virvę. Jums reikia vaistų.

Tas pats ir su sielos išgelbėjimu. Mums reikia pagalbos iš viršaus. Mums reikia, kad dievai pasiektų mus, nes patys negalime jų pasiekti. Filosofija yra būtina – reikia suprasti, ką darai ir kodėl – bet to nepakanka. Jums taip pat reikia dieviškosios malonės, dieviško įsikišimo, dieviškos jėgos, veikiančios jūsų gyvenime.

Tai didžiulis poslinkis. Plotinui filosofas iš esmės yra savarankiškas savo dvasinėje kelionėje. Jamblichui mums būtinai reikia dievų pagalbos. O tai reiškia, kad mums reikia būdų susisiekti su dievais, jų prisišaukti, sudaryti sąlygas, kuriose jie galėtų veikti mūsų gyvenime. Mums reikia ritualo. Mums reikia chirurgijos.

Tačiau prieš pereinant prie teurgijos, yra trečia pagrindinė Jamblicho kritika Plotinui: kosmosas yra daug sudėtingesnis, nei apibūdino Plotinas.

Plotinas suteikia jums tris pagrindinius lygius: Vieno, Intelekto, Sielos. Švarus. Paprasta. Elegantiškas.

Jamblichas žiūri į tai ir galvoja: kaip tai gali būti teisinga? Pažvelkite į visas mus supančias religines tradicijas. Graikai garbina dešimtis dievų – Dzeusą, Apoloną, Atėnę, Dionisą ir toliau. Egiptiečiai turi savo panteoną. Chaldėjai

turi savo teologiją. Ar visi šie dievai tiesiog išgalvoti? Ar tai tik poetiniai filosofinių abstrakcijų pavadinimai?

Jamblichas sako ne. Šie dievai yra tikri. Tai tikros dieviškos būtybės, veikiančios skirtinguose kosminės hierarchijos lygiuose. Ir jei jie tikri, tai kosmosas turi būti pakankamai sudėtingas, kad tilptų juos visus.

Taigi Iamblichas imasi šio didžiulio sisteminimo projekto. Jis ketina iki smulkmenų suplanuoti visą dieviškąją sritį. Jis tiksliai parodys, kiek lygių yra, kokios būtybės egzistuoja kiekviename lygmenyje, kaip jos yra susijusios viena su kita, kaip tarpininkauja tarp Vieno ir materialaus pasaulio.

Ten, kur Plotinas suteikia jums tris lygius, Iamblichas suteikia jums dešimtis. Jis daugina esybes, kuria sudėtingas hierarchijas, kuria sudėtingas klasifikacijas. Savo sudėtingumu tai beveik barokas.

Ir tai nėra tik intelektualus demonstravimas. Iamblichus mano, kad šis sudėtingumas yra būtinas. Atotrūkis tarp Vienio – absoliučios, begalinės, transcendentinės – ir materijos – ribotos, baigtinės, vos tikra – yra tokia didžiulė, kad norint ją įveikti, reikia visų šių tarpinių lygių. Kiekvienas lygis tarpininkauja tarp aukščiau esančio ir žemiau esančio. Kiekvienas lygis priverčia veikti visą sistemą.

Be to, jei ketinate praktikuoti teurgiją, jei ketinate šauktis dievų, turite žinoti, kuriuos dievus ir kokiais tikslais kviestis. Turite suprasti kosminę hierarchiją, kad galėtumėte tinkamai su ja dirbti. Jums reikia išsamaus dieviškosios karalystės žemėlapio.

Taigi Iamblichus sukuria vieną. Ir būtent šis žemėlapis, ši įmantri kosminė architektūra tampa viso vėlesnio neoplatonizmo pagrindu.

Leiskite pateikti jums konkretų pavyzdį, kaip tai veikia. Pasakykite, kad esate siela, bandanti pakilti atgal į Vienį. Plotino sistemoje jūs iš esmės apmąstote savo kelią aukštyn – studijuojate filosofiją, išgryninate mąstymą, pasiekiate sąjungą su Intelektu, galbūt paliesite Vienį.

Iamblicho sistemoje jūs negalite tiesiog peršokti iš čia į ten. Jūs turite eiti lygiu po lygio, ir kiekviename lygyje jums reikia pagalbos iš būtybių, kurios

natūraliai gyvena tame lygyje. Taigi galite pasikviesti tam tikrus herojus, kad padėtų apvalyti savo žemesnę sielą. Tada jūs iškviečiate tam tikrus demonus, kad pakeltumėte savo intelektualinę sielą. Tada tam tikri angelai padės jums priartėti prie dieviškosios karalystės. Tada tam tikri dievai, kad iš tikrųjų palengvintų sąjungą su aukštesniaisiais principais.

Tai nebėra savarankiška kelionė. Tai bendruomenės pastangos, apimančios visą kosminę hierarchiją. Jūs nesate vienas – esate apsuptas dieviškų pagalbininkų visais lygmenimis, jei žinote, kaip su jais susisiekti.

Ir tai atveda mus prie Iamblicho naujovių esmės: kaip tiksliai susisiekiate su šiomis dieviškomis būtybėmis? Kaip sulaukiate jų pagalbos? Atsakymas yra teurgija, ir mes turime tai giliai suprasti, nes tai yra pati išskirtiniausia ir prieštaringiausia Jamblicho filosofijos dalis.

Hierarchinis kosmosas

Dieviškoji architektūra

Gerai, dabar mes statysime Iamblicho kosmosą nuo pat pradžių. Ir aš noriu, kad jūs čia tikrai atkreiptumėte dėmesį, nes tai sudėtinga ir kiekvienas kūrinys yra svarbus. Tai ne tik abstrakti metafizika – tai pačios tikrovės architektūra, pasak Iamblicho.

Pačioje viršūnėje mes turime Vieną. Jokių nesutarimų su Plotinu ten. Vienintelis yra absoliučiai transcendentinis, anapus būties, anapus minties, visa ko šaltinis. Nieko teigiamo apie tai pasakyti negali. Tai absoliutus principas, kuriuo grindžiama visa kita.

Bet tuoj pat – ir čia Jamblichas pradeda skirtis – turime paklausti: kaip kas nors kyla iš Vieno? Plotinas sako, kad ji tiesiog sklinda būtinai, kaip saulės šviesa. Tačiau Iamblichas mano, kad mums reikia tarpinių principų, kad tai paaiškintume.

Taigi jis pateikia pitagoriečių sąvokas: Limit and the Unlimited. Tai ne tik abstrakčios idėjos – tai tikri metafiziniai principai. Neribotas yra grynas potencialas, begalinė galimybė, beformė galia. Riba yra tai, kas suteikia

apibrėžimą, struktūrą, formą, ryžtą. Ir visa tikrovė yra šių dviejų principų sąveika.

Pagalvokite apie tai taip: „Unlimited“ yra kaip begalinis molis – beformis, beformis, grynas potencialas. Riba yra kaip skulptoriaus rankos – suteikia formą, kuria apibrėžimą, sukuria tikrus dalykus. Jums reikia abiejų. Pure Unlimited būtų tik chaosas, beformė galimybė. Pure Limit būtų tuščia forma, kurioje nėra ką formuoti. Realybė yra tai, kas atsitinka, kai Limit veikia neribotą.

Dabar šie principai kažkaip tarpininkauja tarp Vieno ir kito lygio, kuris yra Intelekto sritis. Bet čia viskas tampa sudėtinga. Plotinas turi vieną Intelektą, kuriame yra visos formos. Jamblichas sako ne – pati Intelekto sritis turi kelis lygius.

Pirma, yra grynai suprantama sfera – tai Formos savo transcendentiškiausioje būsenoje, arčiausiai Vieno. Tai yra tokios formos, kokios jos egzistuoja pačios savaime, gryniausioje vienybėje.

Tada yra intelektualinė sfera – tai Formos, kurias aktyviai mąsto dieviškasis Intelektas. Čia jie turi daugiau diferenciacijos, daugiau įvairovės.

Tada yra suprantama ir intelektuali sfera – tam tikra tarpinė zona, kurioje Formos egzistuoja ir gryna vienybe, ir diferencijuotu jų įvairove.

Kodėl visi šie skirtumai? Nes Iamblichas bando paaiškinti, kaip iš absoliučios vienybės (Vienybės) patenkama į gausybę, kurią matome pasaulyje. Negalite tiesiog peršokti nuo vieno prie daugelio. Jums reikia laipsniškų diferenciacijos didinimo etapų.

Ir kiekviename iš šių Intelekto lygių yra dievai. Ne metaforiniai dievai, ne poetinės personifikacijos – tikros dieviškos būtybės. Dzeusas veikia viename lygyje, Apolonas – kitame, Atėnė – kitame. Kiekvienas dievas turi savo įtakos sferą, savo galias, savo vietą hierarchijoje.

Žemiau Intelekto sferos turime Sielos sritį. Bet vėlgi, ne tik viena Pasaulio siela. Iamblichus išskiria:

Dieviškosios sielos – pačių dievų sielos Daemoniškos sielos – tarpinės būtybės tarp dievų ir žmonių Herojiškos sielos – išaukštintos žmonių sielos, pasiekusios pusiau dieviškąjį statusą Žmonių sielos – tai mes, Gyvūnų sielos – taip, ir gyvūnai turi sielas, tik mažiau išsivysčiusi Kiekvienas sielos tipas turi savo prigimtį, savo vaidmenį, savo gebėjimus, savo vaidmenį.

Ir visa tai – tai svarbu – Iamblichas vadina „grandinėmis“ arba „serialais“. Kiekvienas pagrindinis dievas turi grandinę būtybių, kurios kyla iš jų, iki pat materialaus lygio. Taigi yra dionisiška grandinė, apoloniška grandinė, hermetiška grandinė ir t.t. Kiekviena grandinė dalyvauja savo valdančiosios dievybės charakteryje.

Tai svarbu praktiškai, nes kai atliekate chirurgiją, turite žinoti, su kokia grandine dirbate. Jei remiatės dionisiškomis galiomis, naudojate dioniso simbolius, dioniso giesmes, dioniso apeigas. Jūs dirbate toje konkrečioje būties grandinėje.

Nuo vieno iki materijos

Dabar pažiūrėkite į šią diagramą, rodančią visą nusileidimą nuo Vieno iki materijos. Noriu, kad suprastumėte, kad tai ne tik statinė struktūra – tai dinamiška sistema.

Viskas kyla iš Vieno. Tai judėjimas žemyn – procesija arba proodos graikiškai. Vienas persipildo į Limitą ir Neribotą. Jie sąveikauja, kad sukurtų Intelekto sritį. Intelektas persilieja į Sielos sritį. Siela suteikia materijai gyvybę ir tvarką.

Tačiau yra ir judėjimas aukštyn – grįžimas arba epistrofas. Viskas turi natūralų norą grįžti į savo šaltinį. Materija siekia dalyvauti Sieloje. Siela siekia apmąstyti Intelektą. Intelektas siekia sąjungos su Vienu.

Visas kosmosas dalyvauja šiuo dvigubu ritmu: iš ir atgal, procesija ir sugrįžimas, sistolė ir diastolė, kaip kosminis širdies plakimas.

Ir štai kur tai tampa asmeniška: mes esame sielos, nusileidusios iki pat materijos. Mes esame šios grandinės apačioje, įterpti į kūnus, įsipainioję į fizinę egzistenciją.

Prisiminkite, kad Plotino sistemoje dalis mūsų niekada iš tikrųjų nenusileido. Bet Iamblichas sako ne – mes tikrai kritome. Visą kelią. Visa mūsų siela yra čia, sutrikusi, užmaršusi, kovojanti.

Mūsų užduotis yra pakilti atgal. Bet mes negalime tiesiog pereiti nuo materijos į Vienį. Tai panašu į bandymą nušokti iš pirmo aukšto ant dangoraižio stogo. Turite lipti laiptais. Jūs turite eiti lygiu po lygio.

Ir kiekviename lygyje jums reikia pagalbos. Tai labai svarbu. Jūs negalite pakilti savo jėgomis. Jums reikia kiekvieno lygio būtybių, kurios padėtų jus pakelti.

Taigi atsekime sielos pakilimą. Tu pradedi čia nuo materijos, susitapatindamas su savo kūnu, pagautas jutiminių malonumų ir skausmų, vedamas aistrų ir apetito.

Pirmas žingsnis: etinis apsivalymas. Turite kontroliuoti savo žemesnę sielą, savo aistras. Jūs praktikuojate dorybę – drąsą, santūrumą, teisingumą. Tai pradeda išlaisvinti jus nuo kūniškų troškimų vergovės. Ir jūs galite pasitelkti tam tikrus herojus ar žemesnius demonus, kad tai padėtų. Tai būtybės, kurios įvaldė aistras ir gali padėti jums tai padaryti.

Antras žingsnis: intelektinis apsivalymas. Studijuojate matematiką, logiką, filosofiją. Jūs lavinate savo protą galvoti apie nematerialias realijas. Jūs pradedate mąstyti apie formas. Ir jūs galite iškviesti tam tikrus aukštesnius demonus ar žemesniuosius angelus, kad padėtų apšviesti jūsų intelektą.

Trečias žingsnis: priartėjimas prie dieviškosios sferos. Pradedi tiesiogiai bendrauti su pačiais dievais. Jūsų siela tampa vis vieningesnė, dieviškesnė. Jūs dalyvaujate Intelekto gyvenime. Ir čia tau reikia, kad patys dievai tave pakeltų, nes tu negali peržengti šios slenksčio savo jėgomis.

Paskutinis žingsnis: susijungimas su Vienu. Tai reta, galbūt neįmanoma daugumai sielų, kol jos vis dar yra įkūnytos. Bet tai yra galutinis tikslas – visiškas grįžimas prie šaltinio, visos įvairovės ištirpdymas į absoliučią vienybę.

Bet štai dalykas: jūs negalite to padaryti vienas. Kiekviename žingsnyje jums reikia dieviškos pagalbos. Ir kaip gauti tokią pagalbą? Kaip susisiekiate su šiomis būtybėmis? Kaip kreipiatės į jų pagalbą?

Čia atsiranda teurgija. Turime giliai suprasti teurgiją, nes ji yra pati išskirtiniausia, prieštaringiausia ir įtakingiausia Jamblicho filosofijos dalis.

Teurgija – išgelbėjimas per dieviškąjį ritualą

Kas yra Teurgija?

Žodis „teurgija“ kilęs iš graikų kalbos: theos reiškia „dievas“, o ergon – „darbas“. Taigi pažodžiui, „dievo darbas“ arba „dieviškas darbas“. Bet ką tai iš tikrųjų reiškia praktikoje?

Jamblicho nuomone, teurgija yra visa ritualinių praktikų sistema, skirta realiems, ontologiniams kontaktams su dievais užmegzti. Ne metaforinis kontaktas. Ne psichologinė simbolika. Ne tik įkvėpimo ar pakylėjimo jausmas. Tikra, metafizinė sąjunga su dieviškomis būtybėmis.

Dabar galite galvoti: „Palauk, ar tai ne tik religija? Ar ne tai, ką žmonės visada darė šventyklose? Ir taip, yra panašumų. Bet Iamblichus daro kažką kitaip. Jis imasi tradicinių religinių praktikų – aukų, maldų, giesmių, invokacijų – ir suteikia jiems filosofinį pagrindimą. Jis parodo, kodėl jie veikia, kaip veikia, kokiais metafiziniais principais remiasi.

Leiskite pateikti jums jo pagrindinį argumentą, nes jis žavus ir leidžia suprasti, kodėl, jo manymu, chirurgija yra būtina.

Pirma prielaida: mes esame sielos, įterptos į materiją, tikrai puolusios, tikrai atskirtos nuo dieviškojo. Tai jau aptarta Plotino kritika.

Antra prielaida: žmogaus intelektas pats savaime yra ribotas, baigtinis, įterptas į materiją. Kad ir kaip sunkiai galvotume, kad ir kiek studijuotume filosofiją, vien mąstydami negalime peržengti savo apribojimų. Mūsų intelektas yra sukurtas dalykas, priklausomas nuo aukštesnių realijų. Ji negali savo jėgomis pakilti iki dievų lygio.

Trečia prielaida: bet dievai nori mums padėti. Jiems būdinga būti geradariais, perpildyti gėriu, padėti žemesnėms būtybėms pakilti. Problema yra ne ta, kad dievai nenori, o tai, kad mes nežinome, kaip gauti jų pagalbą.

Išvada: mums reikia būdo sukurti sąlygas, kurios leistų dievams veikti mūsų gyvenime. Turime atverti kanalus, kuriais dieviškoji jėga galėtų nutekėti iki mūsų. Tą ir daro teurgija.

Pagalvokite apie tai taip: Filosofija yra tai, kad mes bandome užkopti iki dievų. Esame čia, slėnyje, ir bandome įkopti į kalną. Mes galime įveikti tam tikrą atstumą savo pastangomis – studijuodami, mąstydami, apmąstydami. Tačiau kažkuriuo momentu kalnas tampa per kietas. Mes patys negalime pakilti aukščiau.

Teurgija – tai dievai, besileidžiantys žemyn, kad mus pakeltų. Tai jie sviedžia mums virvę arba, dar geriau, nusileidžia ten, kur esame, ir neša aukštyn. Abu judesiai yra būtini. Jums reikia filosofinio supratimo, kad žinotumėte, ką darote ir kodėl. Tačiau jums taip pat reikia ritualinės praktikos, kad iš tikrųjų įvykdytumėte transformaciją.

Dabar konkretuokime. Ką iš tikrųjų apima chirurgija?

Pirma, yra žodiniai elementai – šventieji vardai, himnai, šauksmai. Dievai turi konkrečius vardus, kurie įkūnija jų esmę. Kai kalbate šiuos vardus taisyklingai, su tinkama ketinimu, tinkamu laiku, jūs ne tik leidžiate garsus. Jūs aktyvinate tikrus metafizinius ryšius. Vardai dalyvauja dieviškoje tikrovėje, kurią jie atstovauja.

Antra, yra materialūs elementai – akmenys, žolės, gyvūnai, specifinės medžiagos, turinčios natūralų giminingumą tam tikriems dievams. Tai nėra savavališka simbolika. Jamblichas mano, kad kosmosą sieja tai, ką jis vadina „simpatijomis“ – tikri ryšiai tarp daiktų skirtinguose tikrovės lygmenyse. Tam tikri akmenys natūraliai rezonuoja su tam tikromis dieviškomis galiomis. Kai naudojate juos ritualuose, dirbate su pačios tikrovės struktūra.

Trečia, yra veiksmai – konkretūs gestai, judesiai, šokiai, aukos. Tai ne tik išoriniai pasirodymai. Tai būdas suderinti visą jūsų esybę – kūną, sielą ir dvasią – su dieviškomis tikrovėmis.

Ketvirta, yra laikas – tam tikri ritualai turi būti atliekami tam tikru laiku, kai yra tinkamos kosminės sąlygos, kai tam tikros planetos yra tam tikrose padėtyse, kai dieviškosios galios, kurių šaukiatės, yra labiausiai prieinamos.

Visa tai kartu sukuria tai, ką Iamblichas vadina dieviškojo buvimo „transporto priemone“. Jūs kuriate savotišką metafizinį kanalą, per kurį dievai gali patekti į materialų pasaulį ir veikti.

Dieviškojo ir žmogiškojo tiltas

Dabar pažvelkite į šią citatą iš svarbiausio Iamblicho darbo „Apie paslaptis“: „Mus su dievais vienija ne gryna mintis – tai neapsakomi švento ritualo veiksmai, atliekami tyloje, be jokio supratimo“.

Išpakuokime tai atsargiai, nes kiekvienas žodis yra svarbus.

„Tai nėra gryna mintis“ – tai tiesioginis Plotino intelektualizmo atmetimas. Mąstymas pats savaime negali tavęs išgelbėti. Kontempliacija pati savaime negali suvienyti jūsų su dieviškumu. Kodėl? Nes mintis yra žmogaus intelekto veikla, o žmogaus intelektas yra ribotas. Jūs bandote suvokti begalybę ribotais įrankiais. Tai neveikia.

„tai jungia mus su dievais“ – atkreipkite dėmesį į daugiskaitą. Ne „Vienintelis“, ne „Intelektas“, o „dievai“. Jamblichas primygtinai reikalauja daugelio dieviškų būtybių, kurių kiekviena turi savo prigimtį, ir kiekvienai reikia savo požiūrio formų, tikrovės.

„tai nenusakomi švento ritualo veiksmai“ – „neapsakomas“ reiškia anapus kalbos, be paaiškinimo. Teurgija veikia giliau nei racionalus supratimas. Negalite iki galo paaiškinti, kodėl tai veikia, nes jis veikia pagal principus, kurie pranoksta žmogaus supratimą.

„atliekamas tyloje, be jokio supratimo“ – tai labai svarbu. Galingiausi teurginiai veiksmai vyksta tyloje. Ne todėl, kad esate paslaptingas, o todėl,

kad tai, kas vyksta, yra neapsakoma. Jūs užmezgate ryšį su tikrovėmis, kurių kalba negali užfiksuoti.

Štai kas čia išties radikalu: Iamblichas sako, kad teurgijoje naudojami simboliai nėra įprasti. Tai nėra savavališki ženklai, kuriuos išrado žmonės. Tai natūralūs simboliai, įterpti į pačios tikrovės struktūrą.

Trumpam pagalvokite apie kalbą. Žodis „šuo“ reiškia šunis, nes visi sutinkame, kad taip yra. Tai konvencija. Prancūzų kalba jie vartoja „chien“. Vokiečių kalba „hundas“. Ryšys tarp žodžio ir daikto yra savavališkas.

Tačiau teurginiai simboliai nėra tokie. Kai rituale naudojate konkretų akmenį, kalbate konkretų dieviškąjį vardą arba atliekate konkretų gestą, dirbate ne pagal susitarimą. Jūs dirbate su natūraliais ryšiais, kurie egzistuoja pačiame kosmose. Tas akmuo tikrai dalyvauja dieviškoje galioje, kurią tu šaukiesi. Tas vardas tikrai įkūnija to dievo esmę. Tie ryšiai yra įterpti į tikrovės audinį.

Štai kodėl chirurgija turi būti atlikta teisingai. Jei naudojate netinkamą akmenį, neteisingai ištariate pavadinimą arba atliekate ritualą netinkamu laiku, tai neveiks. Ne todėl, kad dievai yra išrankūs ar reiklūs, o todėl, kad jūs iš tikrųjų neužmezgate ryšio. Tai panašu į bandymą sureguliuoti radiją – jei net šiek tiek nutrūkstate, negaunate signalo.

Kai teurgas teisingai atlieka ritualą, kažkas tikrai nutinka. Dievas tikrai yra. Dieviškoji galia tikrai teka žemyn. Siela yra tikrai apvalyta ir pakylėta. Tai nėra psichologinė – ne tik tai, kad jaučiatės geriau ar labiau įkvėptas. Tai ontologiška – jūsų siela iš tikrųjų transformuojama, iš tikrųjų pakeliama būties grandine.

Leiskite pateikti jums konkretų pavyzdį. Tarkime, kad norite pasitelkti Apoloną intelektualiniam apšvietimui. Jūs norėtumėte:

Pasirinkite tinkamą laiką – galbūt sekmadienį, Apolono dieną, aušrą, kai teka saulė. Naudokite tinkamas medžiagas – auksą (saulės metalą), laurą (šventas Apolono augalas), galbūt lyrą. Kalbėkite tinkamus vardus ir giesmes – tradiciniai Apolono šauksmai, galbūt iš orfinių giesmių Atlikite tinkamus

veiksmus – gestus, susijusius su visa savo cenzu, gestai, susiję su Apolonu. Apolono prigimtis – intelektualus aiškumas, harmonija, tvarka, šviesa Kai visa tai darote teisingai, jūs ne tik atliekate ceremoniją. Jūs kuriate tikrą metafizinį ryšį su apoloniška būties grandine. Jūs atveriate save, kad gautumėte Apolono įtaką. Ir jei esate tinkamai pasiruošęs, jei jūsų siela yra pakankamai tyra, Apolono galia tikrai patenka į jus. Jūsų intelektas tikrai apšviestas. Jūs tikrai gaunate įžvalgų, kurių negalėjote pasiekti vien studijuodami.

Dabar žinau, ką kai kurie iš jūsų galvoja: „Tai skamba kaip magija. Kuo tai skiriasi nuo kerėjimo ar raganavimo?

Iamblichus reikalautų esminio skirtumo. Magija, kaip jis supranta, yra apie žmones, manipuliuojančius natūraliomis ar antgamtinėmis jėgomis savo tikslams. Tai prievarta – jūs bandote priversti dvasias daryti jūsų nurodymus arba naudojate natūralias simpatijas, kad gautumėte tai, ko norite.

Chirurgija yra visiškai kitokia. Tai nėra prievarta – jūs nepriverčiate dievų nieko daryti. Jūs jiems paklūstate. Jūs lygiuojatės į jų valią. Jūs sukuriate sąlygas, kuriose jie gali veikti, bet ar jie iš tikrųjų elgiasi, priklauso nuo jų pačių.

Tai bendradarbiaujant, o ne manipuliuojant. Jūs dirbate su dievais, o ne bandote juos valdyti. Ir tikslas nėra asmeninė nauda – tai išganymas, apsivalymas, pakilimas į dieviškąjį. Jūs nedarote terapijos, kad taptumėte turtingas ar galingas. Darai tai, kad pats taptum dievišku.

Šis skirtumas Iamblichui labai svarbus. Jis bando apginti tradicinę pagonių religiją nuo krikščionių kritikų, kurie sako, kad tai demoniška, ir nuo filosofinių kritikų, tokių kaip Plotinas, kurie sako, kad tai nereikalinga. Jis sako: Ne, tai yra aukščiausia religinės praktikos forma. Tai filosofija veikiant. Taip iš tikrųjų pasieksite tai, apie ką kalba filosofija.

Ir štai dalykas: tai veikia. Ne ta prasme, kad galėtumėte tai įrodyti moksliškai, bet ta prasme, kad praktikai praneša apie tikrus pokyčius, tikrą dieviškojo buvimo patirtį, tikrą pažangą savo dvasiniame tobulėjime. Nesvarbu, ar manote, kad tos patirtys yra tikrai metafizinės ar tiesiog

psichologinės, fenomenologija yra tikra. Žmonės, kurie užsiima chirurgija, praneša, kad kažkas atsitinka.

Ir Iamblichui tai yra svarbiausia. Filosofija be praktikos yra tik kalbėjimas. Teurgija yra išgyvenama filosofija, įkūnyta filosofija, filosofija, kuri iš tikrųjų tave pakeičia.

Tačiau yra dar vienas Iamblicho aspektas, kurio mes dar iki galo neištyrėme – jo gilus įsitraukimas į pitagorizmą ir matematiką. Nes Iamblichui teurgija nėra atskirta nuo intelektualinio gyvenimo. Ji integruota su visa filosofine sistema, apimančia matematiką, etiką, metafiziką ir teologiją.

Palikimas ir sintezė

Pitagorizmas ir matematika

Dabar turime pakalbėti apie Iamblicho aspektą, kuris dažnai nepastebimas, bet kuris yra absoliučiai esminis norint suprasti visą jo viziją: jo gilų įsitraukimą į pitagorizmą ir matematinę filosofiją.

Jamblichas parašė visą Pitagoro filosofijos rinkinį – didžiulį kūrinį, kurio dalis išliko ir kuriame buvo bandoma išsaugoti ir susisteminti visą pitagoriečių mokymą. Kodėl jis taip investavo į tai?

Nes Jamblichui Pitagoras buvo ne tik senovės matematikas, atradęs kai kurias geometrines teoremas. Pitagoras buvo dieviškasis išminčius, šventos išminties atskleidėjas, žmogus, kuris suprato pačios tikrovės pagrindinę struktūrą.

Grįžkime prie Pitagoro šūkio: „Visi dalykai yra skaičiai“. Ką tai reiškia? Tai ne tik pasakymas, kad mokate skaičiuoti dalykus arba kad matematika naudinga matuojant pasaulį. Tai metafizinis teiginys: skaičius yra pagrindinė tikrovės struktūra. Kosmosas tiesiogine prasme yra sukurtas iš matematinių santykių.

Trumpam pagalvokite apie muziką. Pitagoriečiai atrado, kad muzikos harmonija remiasi matematiniais santykiais. Oktava yra 2:1 santykis. Puikus penktas rezultatas 3:2. Puikus ketvirtasis yra 4:3. Tai nėra savavališka – jie

yra įtraukti į paties garso prigimtį. Kai grojate dvi natas vienu iš šių santykių, jos skamba harmoningai. Kai grojate juos kitais santykiais, jie skamba disonančiai.

Tačiau pitagoriečiai nuėjo toliau. Jie sakė: jei muzika paremta matematiniais santykiais, o muzika harmoninga ir graži, tai gal visas kosmosas remiasi matematiniais santykiais. Galbūt pati visata yra savotiška harmonija, kosminė muzika, matematinė simfonija.

Ir Iamblichas į tai žiūri rimtai. Prisiminkite tuos principus, kuriuos aptarėme – Limit and the Unlimited? Tai matematinės sąvokos. Riba yra tai, kas suteikia apibrėžimą, matą, proporciją. Neribotas yra tai, kas gali būti išmatuota, proporcinga, apibrėžta. Visa tikrovė yra šių matematinių principų sąveika.

Taigi, kai Iamblichas nustato savo kosminę hierarchiją, jis ne tik sugalvoja. Jis bando parodyti matematinę struktūrą, kuri yra visko pagrindas. Kiekvienas tikrovės lygmuo turi savo skaitinius ryšius, savo proporcijas, savo harmoniją.

Vienas yra absoliuti vienybė – numeris vienas metafizine prasme. Intelekto sfera apima dvilypumą – žinantįjį ir žinomą, subjektą ir objektą. Sielos sfera apima triadinius santykius – pasilikimą, procesiją ir sugrįžimą. Materialusis pasaulis apima skaičių keturi – keturis elementus, keturias savybes, tetradą, kuri sukuria visą fizinę tikrovę.

Tai ne tik numerologija ar mistinė simbolika. Iamblichui šie skaitiniai ryšiai yra tikri. Jie yra tikroji tikrovės struktūra. Suprasti juos reiškia suprasti, kaip veikia kosmosas.

Ir tai turi praktinių pasekmių. Jei ketinate veiksmingai praktikuoti terapiją, turite suprasti šiuos matematinius ryšius. Turite žinoti, kurie skaičiai atitinka kokius dievus, kurios geometrinės figūros turi giminingumą su kokiomis dieviškomis galiomis, kokios proporcijos sukuria harmoniją tarp skirtingų tikrovės lygių.

Pavyzdžiui, „Tetraktys“ – trikampė figūrėlė iš dešimties taškų, išdėstytų keturiomis eilėmis (1+2+3+4=10) – tai ne tik gražus raštas. Tai reprezentacija,

kaip vienybė išsiskleidžia į daugialypumą, kaip vienas sukuria daugybę. Jame yra visi pagrindiniai muzikinės harmonijos santykiai. Tai raktas į kosminės struktūros supratimą.

Arba paimkite auksinį pjūvį – apytiksliai 1,618, santykį, kuris gamtoje pasireiškia spiraliniais raštais, augalų augimu, žmogaus kūno proporcijomis. Pitagoriečiai žinojo apie šį santykį. Jie laikė tai įrodymu, kad pati gamta vadovaujasi matematiniais dėsniais, kad kosmosas yra racionaliai sutvarkytas.

Jamblichui matematikos studijos nėra tik praktinis mokymas inžinieriams ar prekybininkams. Tai dvasinė praktika. Kai apmąstote matematines tiesas, treniruojate savo sielą mąstyti apie nematerialias realijas. Skaičiai fiziniame pasaulyje neegzistuoja – jūs negalite paliesti skaičiaus trijų ar paragauti kvadratinės šaknies iš dviejų. Jie yra suprantamos realybės, gryno mąstymo objektai.

Taigi matematinės studijos apvalo sielą. Tai pakelia jūsų mintis nuo juslinių dalykų ir nukreipia į suprantamą sritį. Tai pasirengimas filosofijai ir galiausiai teurgijai. Jūs mokate mąstyti apie realijas, kurios pranoksta materiją, ir būtent tai jums reikia padaryti, kad pakiltumėte į kosminę hierarchiją.

Be to, matematika suteikia tikrumo. Permainų ir netikrumo pasaulyje matematinės tiesos yra amžinos ir nekintančios. Du plius du lygu keturi, visada turi, visada bus, kiekviename įmanomame pasaulyje. Pitagoro teorema galioja ne tik Žemėje, bet ir visame kosmose. Šios tiesos dalyvauja amžinojoje formų sferoje.

Taigi, kai Jamblichas rašo apie pitagorizmą, jis nėra tik filosofijos istorikas. Jis parodo, kaip matematinė filosofija integruojasi su visa jo sistema. Matematika, etika, metafizika, teologija, teurgija – visos jos dera į pilną gyvenimo būdą.

Filosofijos, teologijos ir ritualų sintezė

Gerai, atsitraukime ir pažiūrėkime, ką Jamblichas nuveikė.

Jis sukūrė vieną išsamiausių, sistemingiausių filosofinių vizijų visoje antikinėje filosofijoje. Tai visiška pasaulėžiūra, kuri bando viską atsiskaityti: iš kur atsiranda tikrovė? Kokia yra kosmoso struktūra? kas mes tokie? Kodėl mes čia? Kaip turėtume gyventi? Kaip galime būti išgelbėti?

Tačiau daugiau nei tai – ir tai daro Iamblichus išskirtinį – jis sukūrė kelią. Ne tik teorija apie tikrovę, bet ir praktinis gyvenimo būdas, orientuotas į dieviškąją sąjungą.

Jūs studijuojate filosofiją, kad suprastumėte kosminę struktūrą. Turite žinoti, kur esate būties grandinėje, kur stengiatės eiti, su kokiomis kliūtimis susiduriate.

Jūs praktikuojate matematiką, kad išgrynintumėte savo mąstymą. Jūs treniruojate savo sielą kontempliuoti nematerialias realijas, mąstyti apie amžinąsias tiesas, pakelti savo protą aukščiau juslinio pasaulio.

Jūs ugdote etines dorybes, kad galėtumėte kontroliuoti savo aistras. Jūs praktikuojate drąsą, santūrumą, teisingumą, išmintį. Tai įveda tvarką jūsų žemesnėje sieloje ir paruošia aukštesniems siekiams.

Jūs atliekate teurgiją, kad gautumėte dieviškąją malonę. Jūs kreipiatės į dievus, dalyvaujate šventuose ritualuose, sukuriate sąlygas dieviškajai galiai įsilieti į jūsų gyvenimą.

Visa tai dera kartu. Tai nėra atskirų veiklų rinkinys – tai vieningas kilimo kelias. Kiekvienas elementas palaiko visus kitus elementus.

Ir štai kas man atrodo nuostabu: Iamblichas dirbo gilaus kultūrinio perėjimo momentu. Senasis pagoniškas pasaulis mirė. Krikščionybė kilo. Buvo atsisakoma tradicinių dievų, uždaromos senosios šventyklos, pamirštamos senovės apeigos.

Jis galėjo tiesiog apginti tradiciją tradiciniais pagrindais: „Taip padarė mūsų protėviai, todėl turėtume tai daryti ir toliau. Taip darė daugelis pagonių intelektualų. Tačiau Iamblichas laikėsi kitokio požiūrio.

Jis pasakė: Leiskite jums parodyti, kodėl šios tradicijos yra filosofiškai pagrįstos. Leiskite man pateikti jums racionalų, sistemingą pasakojimą apie tai, kaip egzistuoja dievai, kaip veikia teurgija, kodėl ritualai svarbūs. Leiskite jums parodyti, kad jūs galite turėti ir filosofinį griežtumą, ir religinį atsidavimą, ir protą, ir ritualą, ir intelektą, ir pamaldumą.

Tam tikra prasme jam nepavyko. Pagonybė prarasta. Krikščionybė laimėjo. Iki šeštojo amžiaus Platono akademija uždaryta, pagonių šventyklos sunaikinamos arba paverčiamos bažnyčiomis, tradicinė religija Vidužemio jūros regione praktiškai mirusi.

Tačiau kita prasme Iamblichui tai puikiai pavyko. Jo idėjos išliko. Kai IX amžiuje neoplatoniški tekstai buvo išversti į arabų kalbą, Iamblichean sąvokos paveikė islamo filosofiją – Al-Farabi, Avicena, net sufizmo aspektai rodo jo įtaką.

Kai Renesanso laikais neoplatoniški tekstai buvo verčiami į lotynų kalbą, Iamblicho filosofijos ir ritualo sintezė suformavo krikščionišką mistiką. Tokios figūros kaip Marsilio Ficino, Pico della Mirandola, visa Florencijos akademija – jie dirba su Iamblichean idėjomis.

Vakarų ezoterinė tradicija – kabala, alchemija, apeiginė magija, rozenkreicizmas, masonizmas – visa tai turi Jamblicho vizijos antspaudą. Idėja, kad ritualas gali paveikti metafizinius pokyčius, kad simboliai turi realią galią, kad yra dvasinių būtybių, su kuriomis galime susisiekti, hierarchijos – visa tai yra jambliškiškos idėjos, kurios ir toliau skamba.

Netgi šiuolaikinėje filosofijoje, kai žmonės kalba apie grynojo racionalizmo ribas, kai diskutuoja apie įkūnytos praktikos vaidmenį dvasiniame tobulėjime, kai tyrinėja nevakarietiškas tradicijas, kurios integruoja filosofiją ir ritualus, jie dažnai iš naujo atranda įžvalgas, kurias Jamblichas išsakė prieš septyniolika šimtų metų.

Tačiau, be jo istorinės įtakos, manau, kad Jamblicho vizijoje šiandien yra kažkas vertingo. Mes gyvename kultūroje, kuri linkusi atskirti dalykus. Atskiriame protą nuo emocijų, protą nuo kūno, teoriją nuo praktikos, intelektualumą nuo dvasinio.

Iamblichus siūlo integracijos viziją. Jis sako: jūs neturite rinktis, ar būti intelektualiai griežtam, ar būti dvasiškai įsitraukusiam. Nereikia rinktis tarp filosofijos ir religijos, tarp proto ir ritualo, tarp proto ir dvasios gyvenimo.

Galite turėti abu. Tiesą sakant, jums reikia abiejų. Grynai intelektuali filosofija, kuri nekeičia gyvenimo būdo, yra tik tuščia abstrakcija. Grynai ritualinė religija, kuri neįtraukia jūsų intelekto, yra tik prietarai. Bet kai juos sujungiate – kai sujungiate supratimą ir praktiką, filosofiją ir teurgiją, protą ir ritualą – tada jūs turite kažką galingo. Jūs turite visą kelią.

Nesvarbu, ar sutinkate su Jamblicho specifine metafizika, ar ne – ar tikite jo sudėtingomis kosminėmis hierarchijomis, jo teurginėmis praktikomis, pitagorietiška matematika – manau, kad jo pagrindinė įžvalga išlieka aktuali: transformacijai reikia daugiau nei tik mąstymo. Tam reikia praktikos. Tai reikalauja įsitraukimo į kažką, kas yra ne tik jūs pats. Tam reikia ir pakilti savo pastangomis, ir gauti pagalbą iš aukščiau.

Tai vizija, į kurią verta žiūrėti rimtai, net po septyniolikos šimtų metų. Iamblichus primena, kad filosofija nėra tik teisingos nuomonės. Tai apie tapimą kitokiu žmogumi. Tai apie transformaciją, apie pakilimą, apie dieviškumo siekimą – kad ir kaip suprastumėte šį terminą.

Ir galiausiai dėl to mes vis dar studijuojame Iamblichus. Ne tik kaip istorinis kuriozas, ne tik kaip dar vienas vardas filosofijos istorijoje, bet kaip žmogus, kuris rimtai žiūrėjo į giliausius klausimus ir bandė į juos atsakyti visapusiška, integruota tikrovės ir mūsų vietos joje vizija.